

Економічні науки. - Серія „Регіональна економіка”. Збірник наукових праць. Луцький національний технічний університет. Випуск 10 (39). – Луцьк: РВВ Луцького НТУ, 2013.

УДК 332.12

Ропотан І.В.

Луцький національний технічний університет

ОБГРУНТУВАННЯ ПЕРЕДУМОВ ДЛЯ ФІНАНСОВОЇ КОНВЕРГЕНЦІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

У статті зосереджено увагу на дослідженні суті фінансової конвергенції сталого розвитку регіонів країни. Обґрунтовано передумови забезпечення фінансової конвергенції сталого розвитку регіонів, відповідно до яких визначено її різновиди.

Ключові слова: фінансова конвергенція, сталий розвиток регіону, міжрегіональні асиметрії, фінансове забезпечення, фінансові ресурси регіону.

Ропотан И.В.

ОБОСНОВАНИЕ ПРЕПОСЫЛОК ДЛЯ ФИНАНСОВОЙ КОНВЕРГЕНЦИИ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ РЕГИОНОВ УКРАИНЫ

В статье сосредоточено внимание на исследовании сути финансовой конвергенции устойчивого развития регионов страны. Обоснованы предпосылки обеспечения финансовой конвергенции устойчивого развития регионов, согласно которым определено ее разновидности.

Ключевые слова: финансовая конвергенция, устойчивое развитие региона, межрегиональные асимметрии, финансовое обеспечение, финансовые ресурсы региона.

Ropotan I.

RATIONALE PRECONDITIONS FOR FINANCIAL CONVERGENCE OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF THE REGIONS OF UKRAINE

The article focuses on investigated essence of financial convergence of sustainable development of the regions of the country. Justified prerequisite for financial convergence of sustainable development of the regions of the country, according to which the defined types.

Keywords: Financial convergence, sustainable development of the region, inter-regional asymmetries, financial support, the financial resources of the region.

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Регіональна диференціація соціально-економічних процесів в Україні зумовлює потребу дослідження сутності та причин неоднорідності території країни, в першу чергу, у спроможності

Економічні науки. - Серія „Регіональна економіка”. Збірник наукових праць. Луцький національний технічний університет. Випуск 10 (39). – Луцьк: РВВ Луцького НТУ, 2013.

акумулювати фінансові ресурси для забезпечення сталого довгострокового розвитку. Під сталим розвитком при цьому будемо розуміти збалансований у соціальному, економічному та екологічному аспектах розвиток, який дозволяє у довгостроковій перспективі забезпечити високий рівень якості життя теперішніх та майбутніх поколінь.

Конвергенція рівнів розвитку регіонів країни здійснюється за рахунок перерозподілу спільної ресурсної бази. Цілком очевидно, що неможливо досягнути конвергентності регіонів за рівнем забезпеченості природними, чи геополітичними ресурсами. Однак можливим і необхідним є вирівнювання рівнів життя населення країни незалежно від регіону їх проживання шляхом зближення рівнів фінансового забезпечення, що актуалізує питання розробки і реалізації ефективних механізмів фінансової конвергенції сталого розвитку регіонів країни.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Фінансова конвергенція розвитку регіонів країни є об'єктом дослідження таких іноземних науковців, як Г.Пагенкопф (*H. Pagenkopf*), Д.Попіц (*J. Popitz*), Д.Мартінез-Везгез (*J. Martinez-Vazquez*), Д.Боекс (*J. Boex*), Р.Бахл (*R. Bahl*), В.Оейтс (*W. Oates*) та інших. Також цій проблематиці присвячені наукові праці таких українських, російських і білоруських вчених, як О.Андронов, Н.Балдич, В.Бодров, М.Бутко, О.Василик, В.Геєць, З.Герасимчук, Б.Даниплишин, О.Заброцька, Н.Зубаревич, М.Карлін, Б.Карпінський, Т.Клебанова, О.Кожемяченко, П.Круш, Ю.Криворотько, І.Луніна, В.Лексін, С.Льовочкін, О.Мозенков, О.Морозова, Т.Найдьонова, М.Нарзіков, А.Павленко, Ю.Петленко, О.Пенюгалова, М.Полозков, О.Рожко, І.Соломко, О.Тішутіна, Т.Черняєва, О.Швецов, Ю.Якенко та багато інших. Основний акцент у своїх дослідженнях науковці роблять на дослідженні методики та аналізі рівнів конвергентного чи дивергентного розвитку регіонів країни на основі статистичних даних та типології регіонів за рівнем конвергенції. Разом з тим потребують більш однозначного тлумачення категорія фінансової конвергенції сталого розвитку регіонів країни, а також дослідження умов та інструментів її забезпечення.

Цілі статті. Метою статті є дослідження економічної сутності, ролі і значення фінансової конвергенції сталого розвитку регіонів країни, встановити умови та інструменти її забезпечення.

Основні результати дослідження. Фінансові ресурси визначають можливості державного і регіонального управління та забезпечення сталого розвитку на місцях. Та й загалом від ефективності роботи фінансової системи залежить спроможність держави та її регіонів виконувати свої зобов'язання, забезпечувати соціальну стабільність, надавати бюджетні послуги. Жодне завдання, що стоїть перед державними чи регіональними органами влади та управління, не може бути виконане без відповідних фінансових ресурсів. У рамках використання фінансів у суспільному відтворенні можна виділити три основні напрями фінансового впливу на процеси сталого регіонального розвитку [1, с. 12]:

- фінансове забезпечення потреб розширеного відтворення;
- фінансове регулювання економічних, екологічних і соціальних процесів;
- фінансове стимулювання кращих результатів діяльності.

Таким чином, фінансова конвергенція набуває все більшого значення у якості медіатора структурних зрушень в економіці, соціальній та екологічній сферах регіонів країни [2]. Водночас фінансова конвергенція розглядається як необхідна умова сталого розвитку регіонів країни і як результат міжрегіональної економічної інтеграції.

Зупинимось на з'ясуванні економічної сутності фінансової конвергенції сталого розвитку регіонів. Вважаємо, що дана категорія охоплює аспекти, притаманні фінансовій конвергенції на регіональному рівні з врахуванням специфіки та суті сталого розвитку.

Методологічною базою дослідження слугуватимуть напрацювання економічної і фінансової науки щодо вивчення міжбюджетних відносин, бюджетного вирівнювання, фінансового механізму, державного регулювання регіонального розвитку.

В цілому у зарубіжній практиці широко застосовується категорія «фінансова конвергенція». В широкому розумінні під нею іноземними науковцями розуміється розподіл повноважень, доходів і витрат між різними рівнями влади в державі [3, с. 4], а

Економічні науки. - Серія „Регіональна економіка”. Збірник наукових праць. Луцький національний технічний університет. Випуск 10 (39). – Луцьк: РВВ Луцького НТУ, 2013.

також як сукупність фінансових відносин між державою та її регіонами як адміністративно-територіальними складовими [4]. Більш вузьке тлумачення фінансової конвергенції зводиться до розуміння даного явища як процесу коректування першочергового розподілу податкових надходжень між бюджетами різного (по вертикалі) та одного (по горизонталі) рівнів з метою вирівнювання їх фінансового стану [5, с. 77].

Водночас у вітчизняній літературі спостерігається недостатність теоретичних досліджень проблем власне фінансової конвергенції як на різних рівнях досліджень, так і щодо окремих об'єктів дослідження. Головним чином російські й українські науковці оперують категорією «фінансова конвергенція», досліджуючи процеси формування і розвитку фінансових систем чи фінансових ринків [6, с. 22; 7; 8; 9, с.8], вони розглядають її у дещо іншому контексті. У їх дослідженнях фінансова конвергенція є проблемою індивідуального фінансового інституту, а не фінансових інститутів у їх сукупності.

У нашому дослідженні об'єктом, який необхідно досліджувати з точки зору фінансової конвергенції, є регіон.

Проблематиці фінансової конвергенції розвитку регіонів країни присвячені наукові праці таких українських, російських і білоруських вчених, як Андронов О., Балдич Н., Бодров В., Бутко М., Василик О., Вахович І., Геєць В., Герасимчук З., Даниплишин Б., Зубаревич Н., Карлін М., Карпінський Б., Клебанова Т., Круш П., Криворотько Ю., Луніна І., Лексін В., Львовчкін С., Мозенков О., Нарзіков М., Найдьонова Т., Петленко Ю., Рожко О., Кожемяченко О., Якенко Ю., Черняєва Т., Швецов О., Соломко І., Тішутіна О. та багато інших. Основний акцент у своїх дослідженнях науковці роблять на дослідженні методики та аналізі рівнів конвергентного чи дивергентного розвитку регіонів країни на основі статистичних даних та типології регіонів за рівнем конвергенції.

Зауважимо, що на регіональному рівні серед українських, білоруських і російських науковців значного поширення набула категорія «фінансове вирівнювання». Однак, на нашу думку, таке формулювання є дещо некоректним. Адже, вважаємо, неможливо вирівняти рівні фінансового забезпечення сталого розвитку регіонів країни, їх можна лише наблизити за економічними,

Економічні науки. - Серія „Регіональна економіка”. Збірник наукових праць. Луцький національний технічний університет. Випуск 10 (39). – Луцьк: РВВ Луцького НТУ, 2013.

соціальними та економічними параметрами наскільки максимально це можливо, що й передбачає категорія «конвергенція».

Варто зауважити, що сучасне трактування категорії «фінансова конвергенція», перейняте більшістю вітчизняних вчених, сформульоване експертами Організації економічного співробітництва та розвитку, які її визначають як передачу фінансових ресурсів між юрисдикціями з метою згладжування відмінностей у формуванні доходного потенціалу або у вартості надання суспільних благ, зосереджуючи увагу на наданні можливості субнаціональним органам управління забезпечувати своїх громадян приблизно однаковою сукупністю суспільних послуг за приблизно однакового податкового тягаря.

Так, Заброцька О. і Оспіщева В. розуміння фінансового вирівнювання зводять лише до бюджетного вирівнювання та зазначають, що фінансове вирівнювання – це приведення у відповідність витрат місцевих бюджетів (за економічною та функціональною класифікаціями) до гарантованого державою мінімального рівня соціальних послуг на одного мешканця, ліквідація значних диспропорцій у здійсненні бюджетних видатків за окремими територіями [10, с. 5; 44].

Подібної думки дотримуються Петленко Ю., Рожко О., Круш П., Кожемяченко О., Романенко О., Огородник С., Зазюн М., Славкова А., Павленко А., Костріца Ю., Гвасалія Д., Соломко І. та Тішутіна О., розглядаючи фінансове вирівнювання як процес усунення вертикальних і горизонтальних дисбалансів, за якого здійснюються заходи з перерозподілу фінансових ресурсів як між ланками бюджетної системи по вертикалі, так і між багатими і бідними територіями по горизонталі [11, с. 84; 12, с. 280; 13; 48; 14, с. 78-79]. При цьому науковці розмежовують вертикальне і горизонтальне вирівнювання. Вертикальна конвергенція передбачає усунення невідповідностей між витратними функціями регіональних бюджетів і надходженнями, закріпленими за даним бюджетним рівнем. Горизонтальна конвергенція означає пропорційний розподіл податків між бюджетними рівнями для усунення або скорочення нерівностей в податкових можливостях (потенціалах) окремих територій [15, с. 230; 48]. Таким чином, бюджетна система держави вважається вертикально конвергентною, якщо обсяги надходжень в бюджети на кожному

Економічні науки. - Серія „Регіональна економіка”. Збірник наукових праць. Луцький національний технічний університет. Випуск 10 (39). – Луцьк: РВВ Луцького НТУ, 2013.

рівні влади в цілому достатні для виконання їх функцій. Горизонтальна конвергентність передбачає загальну рівновагу доходів і витрат у бюджетах окремих регіонів. Така конвергенція спрямована на вирішення завдання забезпечення кожного громадянина гарантованими державою благами і послугами.

Криворотько Ю. зазначає, що «зміст фінансового вирівнювання полягає у наданні вищестоящими бюджетами окремим муніципалітетам цільових коштів через систему трансфертів (грантів)» [16], тобто акцентує увагу на подоланні горизонтальних дисбалансів.

Так, Борисевич В., Гейзлер П. і Фатєєв В. фінансове вирівнювання регіонів розглядають як інструмент підтримки слабких у фінансовому плані органів місцевого самоуправління [15, с. 229].

Гацалов М.М. також фінансове вирівнювання розглядає як форму ліквідності (згладжування) горизонтального фінансового дисбалансу (розриву) у бюджетній системі держави [17, с. 338], залишаючи поза увагою вертикальні дисбаланси. З нашої точки зору необхідним вбачається застосування комплексного підходу до досліджуваного явища, який дозволить враховувати як вертикальні, так і горизонтальні механізми фінансової конвергенції сталого розвитку регіонів країни.

Більше того, у всіх розглянутих вище трактуваннях неврахованими залишаються інші фінансові ресурси регіону, зокрема, суб'єктів господарювання, які основним чином формують дохідні частини бюджетів всіх рівнів, а також заощаджень населення, що за умов застосування ефективних фінансових технологій можуть трансформуватись у інвестиції. А тому необхідно акцентувати увагу і на зближенні рівнів інвестиційної активності в регіонах країни та стимулюванні розвитку в них підприємництва, що дозволить регіонам самостійно забезпечувати сталий розвиток, а не лише чекати допомоги з центру.

Найдьонова Т. і Пенюгалова О., акцентуючи увагу на бюджетному вирівнюванні, зазначають, що це – процес, який здійснюється органами влади вищого рівня з метою згладжування відмінностей у рівнях соціально-економічного розвитку територій, забезпечення збалансованості бюджетів усіх рівнів і рівної можливості реалізації на всій території країни соціальних гарантій

Економічні науки. - Серія „Регіональна економіка”. Збірник наукових праць. Луцький національний технічний університет. Випуск 10 (39). – Луцьк: РВВ Луцького НТУ, 2013. [18; 19].

Більш широко фінансову конвергенцію щодо економічних систем тлумачать Шпірько-Фандєєва Н., Лексін В. і Швецов О. За дослідженням Шпірько-Фандєєвої Н., фінансова конвергенція веде до стирання меж між різними економічними системами, що обумовлюється їх спільними цілями, проблемами та єдиними закономірностями розвитку [20].

Лексін В. і Швецов О. вказують на те, що фінансове вирівнювання є спеціально організованою системою дій щодо забезпечення сталого і збалансованого функціонування регіональних систем, головним цільовим орієнтиром яких є підвищення рівня і якості життя населення [21, с. 44].

Заслугує на увагу дослідження Наркізова М. щодо впливу фінансового вирівнювання на економічний потенціал регіонів [22]. Вчений фінансове вирівнювання визначає як процес перерозподілу фінансових ресурсів центральними органами державної влади на користь адміністративно-територіальних одиниць, які не мають достатніх власних доходів [22, с. 196].

У наведених вище трактуваннях фінансове вирівнювання виступає як додаткове джерело фінансування дефіцитних бюджетів, але водночас і як дестимулятор їх наповнення з власних джерел. Однак, фінансова конвергенція буде більш тривалою та ефективнішою, якщо передбачатиме стимулювання сталого розвитку регіонів, на основі чого у довгостроковій перспективі можна буде сподіватись на регіональну фінансову самодостатність. Тому фінансова конвергенція розвитку регіонів повинна здійснюватись в такому обсязі, щоб у органів місцевої влади залишалися стимули для нарощення податкової бази та поліпшення адміністрування податків. На цьому цілком обґрунтовано наголошують Вахович І. М. і Табалова О. Є., зазначаючи, що конвергенція сталого розвитку регіонів України повинна бути націлена на наближення параметрів регіонів з порівняно низькими й середніми рівнями сталого розвитку до параметрів регіонів з високими рівнями розвитку, при цьому не позбавляючи останні регіони стимулів до підтримання та подальшої активізації їх розвитку [31, с. 143]. Тому на сучасному етапі необхідно створювати умови для переходу до самопідтримувальної конвергенції, яка відбуватиметься переважно за рахунок розвитку в

Економічні науки. - Серія „Регіональна економіка”. Збірник наукових праць. Луцький національний технічний університет. Випуск 10 (39). – Луцьк: РВВ Луцького НТУ, 2013.

сфері виробництва, а не розподілу та перерозподілу спільної ресурсної бази [23].

Якщо ж звернутися до теорії фінансів, то тут слушною є думка Василика О., що механізм фінансового вирівнювання як складова фінансового механізму бере участь у виконанні двох основних функцій: «фінансового забезпечення й фінансового регулювання економічних і соціальних процесів у державі» [24, с. 102]. Виконання функції фінансового забезпечення зводиться до надання бюджетних ресурсів органам управління, що не мають достатніх власних коштів для фінансування закріплених за ними повноважень. У першу чергу це стосується вирівнювання вертикальних фіскальних дисбалансів і здійснюється наданням місцевим бюджетам дотацій вирівнювання, закріплених або регулюючих податків.

Відповідно до цього і Балдич Н. розширює розуміння даної категорії та розглядає фінансове вирівнювання як специфічну форму міжбюджетних відносин, що виникають на всіх стадіях бюджетного процесу з метою вирівнювання фінансових можливостей бюджетів, а також контролю за їх витрачанням та як важливу складову системи державного регулювання соціально-економічного розвитку [27, с. 3, 5].

Морозова О. теж зосереджує увагу на регулятивному аспекті фінансової конвергенції та відзначає, що фінансове вирівнювання охоплює нормативну і фактичну складові і є системою норм, які регулюють відносини щодо розподілу повноважень, доходів і витрат між різними рівнями влади у державі, а також системою правовідносин, що склались між різними рівнями влади в державі у процесі такого розподілу [28].

На основі проведеного теоретичного дослідження концептуальних засад фінансової конвергенції можна зазначити, що науковці відстоюють підхід, що фінансове вирівнювання є сукупністю дій, які дозволяють забезпечити більш рівні фінансові умови для розвитку регіонів країни.

Базуючись на цьому та узагальнюючи погляди науковців, під фінансовою конвергенцією з позицій сталого розвитку регіонів країни будемо розуміти регулятивно-стимулюючий процес зближення рівнів їх фінансового забезпечення соціального, економічного та екологічного розвитку, що гарантуватиме

цілісність держави і рівність фінансових умов проживання у всіх її регіонах.

Таке трактування дозволяє розширити розуміння даної категорії, встановити мету, завдання, інструменти, фактори забезпечення та ознаки фінансової конвергенції сталого розвитку регіонів країни.

Виходячи із наведеного нами визначення, зазначимо, що мета забезпечення фінансової конвергенції сталого розвитку регіонів країни полягає у забезпеченні їх більш рівними фінансовими можливостями сталого розвитку та гарантуванні населенню країни доступу до однакового рівня державних послуг, що передбачає перерозподіл фінансових ресурсів регіону задля уникнення вертикальних і горизонтальних дисбалансів.

На нашу думку, фінансова конвергенція сталого розвитку регіонів країни згідно з авторським підходом повинна передбачати розв’язання відразу трьох завдань (табл. 1):

Таблиця 1

Завдання фінансової конвергенції сталого розвитку регіонів країни та інструменти їх досягнення

<i>Завдання фінансової конвергенції сталого розвитку регіонів країни</i>	<i>Інструменти забезпечення</i>	<i>Критерії ефективності досягнення завдань</i>
Скорочення міжрегіональних асиметрій в рівнях фінансового забезпечення сталого розвитку	Міжбюджетні трансферти (дотації)	Зменшення асиметрії у рівнях фінансового забезпечення сталого розвитку регіонів країни
Забезпечення фінансової достатності сталого розвитку регіону	Регульовані доходи місцевих бюджетів, межі централізації, норми відрахувань від загальнодержавних податків, оптимізація ставок оподаткування	Ріст фінансового потенціалу регіону, конвергентність дохідних і витратних частин місцевих бюджетів
Фінансове стимулювання сталого розвитку регіону	Міжбюджетні трансферти (субвенції), оптимізація ставок оподаткування, податкові пільги	Нарощення власних доходів місцевих бюджетів

1) скорочення міжрегіональних асиметрій в рівнях фінансового забезпечення сталого розвитку;

2) забезпечення фінансової достатності сталого розвитку регіону;

3) фінансове стимулювання сталого розвитку регіону.

На наступному етапі дослідження визначимо ознаки (умови досягнення) фінансової конвергенції сталого розвитку регіонів країни. набір таких ознак (умов) є важливими характеристиками регіонів з позицій дослідження фінансової конвергенції їх сталого розвитку, які, власне, й визначають зближення рівнів такого їх розвитку під впливом певних факторів та в результаті дозволяють визначити параметри фінансової конвергенції.

У даному випадку такі ознаки є специфічними властивостями регіонів, за якими їх можна охарактеризувати як фінансово конвергентні за рівнем сталого розвитку чи навпаки. Вибір таких ознак обумовлюється адекватністю і суттєвістю відображення досліджуваного явища.

Залежно від обґрунтованості обраних ознак робиться висновок про фінансову конвергенцію чи дивергенцію (розходження) сталого розвитку регіонів країни. Завдання також постає у виборі параметрів, які б адекватно та реально відображали стан і рівень фінансової конвергенції сталого розвитку регіонів країни.

Оскільки ми говоримо, що фінансова конвергенція сталого розвитку регіонів країни характеризує зближення їх за рівнями фінансового забезпечення такого їх розвитку, то її ознакою, як необхідною умовою досягнення, є скорочення асиметрій – розмаху варіації у рівнях максимального і мінімального значень фінансового забезпечення сталого розвитку серед регіонів країни. Таким чином, умовою забезпечення фінансової конвергенції сталого розвитку регіонів країни є зменшення розмаху варіації рівнів його фінансового забезпечення за роками.

Необхідність фінансової конвергенції сталого розвитку регіонів будь-якої країни цілком очевидна. І в більшій чи меншій мірі практично всі країни характеризуються міжрегіональною дивергенцією як в силу об'єктивних природних умов, так і в результаті господарської діяльності. До того ж згідно з дослідженнями науковців більшими рівнями міжрегіональної дивергенції характеризуються менш соціо-еколого-економічно розвинені країни, до числа яких належить і Україна.

Серед об'єктивних причин, що зумовлюють необхідність фінансової конвергенції сталого розвитку регіонів України доцільно виділити:

1) розширення світогосподарських зв'язків і поглиблення глобалізації та інтеграції України у Європейський економічний простір. Сучасна фінансова система нездатна ефективно функціонувати у гео економічному вакуумі, у позасистемному середовищі, не узгоджуючи регуляторні функції з вимогами міжнародної конкурентності, потребами певної уніфікації макроекономічної діяльності, податкової, зовнішньоторговельної, митної політики тощо з іншими країнами, передусім, на регіональному рівні і відповідно на світогосподарських рівнях [29, с. 16]. Дотримання умов міжрегіональної конвергенції надає право вступу до інтеграційних об'єднань;

2) нерівномірність територіального розміщення продуктивних сил, що обумовлюють диференціювання податкової бази регіонів країни та в результаті визначають різні можливості регіонів щодо формування дохідних частин бюджетів;

3) дивергенція місцевих бюджетів та фінансова недостатність більшості регіонів;

4) суттєва диференціацією обсягів витрат у сфері надання державних і суспільних послуг та цін на ці послуги;

5) потреба передачі від центральної влади на місцевий рівень значної частки видатків, невластивих для її конституційних функцій відповідно до принципу субсидіарності;

6) зовнішні ефекти соціальних виплат, коли послугами, які фінансуються з бюджету однієї адміністративно-територіальної одиниці, користуються і жителі інших територіальних одиниць, але їх владні органи при цьому не зазнають ніяких витрат;

7) відсутність єдиних державних стандартів суспільних послуг на всій території держави, гарантованих Конституцією України, що посилює диференціацію в рівнях життя в окремих регіонах, а також їх територіальних утвореннях;

8) потреба забезпечення виконання державних соціальних гарантій, публічних послуг;

9) гетерогенність регіональних соціо-еколого-економічних систем;

10) суттєва поляризація в рівнях конкурентоспроможності

регіонів країни;

11) потреба забезпечення повного виконання фінансових зобов'язань держави щодо надання суспільних послуг на встановленому мінімально гарантованому рівні, а також усунення дестимулюючих чинників і посилення стимулюючих функцій, насамперед у напрямку заохочення органів місцевого самоврядування до збільшення власних доходних джерел;

12) невідповідність між обсягами фінансових ресурсів територіальних одиниць, що мають однакові обсяги покладених на них завдань;

13) домінування інтересів центру над інтересами регіону;

14) нерівність регіонів країни в соціо-еколого-економічному аспекті з центром;

15) послаблення регулюючої ролі держави;

16) значні відхилення та диференціація прибутковості різних видів економічної діяльності, що є результатами неупорядкованої податкової політики та неефективної фінансово-економічної політики.

Як свідчить практика, без державного втручання вбачається неможливим досягнення фінансової конвергенції сталого розвитку регіонів країни. Ринкові механізми не завжди здатні запобігти та подолати суттєві територіальні відмінності в рівнях життя населення, ефективності регіональної економіки, а тому в таких випадках держава виявляється перед необхідністю підтримки визначеної однорідності територіального економічного і соціального простору. Використовуючи засоби фінансового вирівнювання, держава здійснює регулювання процесів фінансового забезпечення соціо-еколого-економічного розвитку окремих територій країни.

Нормативно-правову основу фінансової конвергенції сталого розвитку регіонів України становлять: Конституція України, Бюджетний і Податковий кодекс України, щорічні закони про державний бюджет, Основні напрями бюджетної політики на відповідний рік, постанови Кабінету Міністрів України, накази Міністерства фінансів, Державної казначейської служби, рішення обласних, районних, міських (щодо районних у містах) рад.

Висновки. Підбиваючи підсумки, зауважимо, що конвергенція сталого розвитку регіонів країни – це явище, яке

Економічні науки. - Серія „Регіональна економіка”. Збірник наукових праць. Луцький національний технічний університет. Випуск 10 (39). – Луцьк: РВВ Луцького НТУ, 2013.

характеризує зближення рівнів розвитку регіонів між собою за визначеними критеріями та у відношенні до еталону, що зумовлює посилення інтеграційних процесів і забезпечує створення нового, більш прогресивного типу організації соціо-еколого-економічних відносин [30, с.53]. Фінансова конвергенція сталого розвитку регіонів країни є взаємовигідною для усіх регіональних суб'єктів, адже за умов ефективної політики її реалізації та дієвості застосовуваних при цьому інструментів можна сподіватись на: рівність доступу до суспільних благ і послуг; усунення бюджетних спотворень; зменшення, а то й уникнення дефіциту місцевих бюджетів; підвищення інвестиційної привабливості регіону; стабільність місцевих бюджетів; забезпечення фіскальної самостійності регіонів; покращення доступу до внутрішніх фінансових ресурсів; мінімізація витрат фінансових ресурсів регіону; коригування дефіциту фінансових ресурсів регіону тощо.

1. Бюджетное регулирование в РФ: учебное пособие / сост. И.М. Соломко, О.И. Тишутина. – Хабаровск: РИЦ ХГАЭП, 2006. – 160 с.

2. Маисурадзе Н.С. О возможности конвергенции финансовой политики: Кавказкий регион [Электронный ресурс] / Н.С. Маисурадзе. – Режим доступа: <http://sibac.info/index.php/2009-07-01-10-21-16/5507-2012-12-19-13-47-19>.

3. Pagenkopf H. Der Finanzausgleich in Bundestaat. Berlin, 1981. S. 31 ff.

4. Popitz J. Finanzausgleich // Handbuch der Finanzwissenschaft in 2 Baenden. Tuebingen, 1927. 2. Band. S. 338 ff.

5. Бюджетное регулирование в РФ: учебное пособие / сост. И.М. Соломко, О.И. Тишутина. – Хабаровск: РИЦ ХГАЭП, 2006. – 160 с.

6. Столбов М.И. Финансовый рынок и экономический рост: контуры проблемы / М.И. Столбов. – М.: Научная книга. – 208 с. <http://www.mgimo.ru/files/31989/31989.pdf>.

7. Серова А.В. Развитие глобального комплекса финансовых услуг [Электронный ресурс] / А.В. Серова // Проблемы современной экономики. – 2007. – №4. – Режим доступа: <http://www.m-economy.ru/art.php?nArtId=1670>.

8. Чернов И.М. Формирование мирового страхового рынка в условиях глобализации [Электронный ресурс] /. – Режим доступа: <http://intertrans.ru/books/chernov-im/152-integratsiya-finans>.

9. Сафронов С.Б. Финансовая конвергенция и финансовые конгломераты в мировом хозяйстве: автореф. на соиск. уч. ст. к.э.н.: спец. 08.00.14 «Мировая экономика», 08.00.10 «Финансы, денежное обращение и кредит» / Сафронов Сергей Борисович. – Санкт-Петербург. – Санкт-Петербургский государственный университет. – 2010. – 21 с.

10. Заброцька О.В. Фінансове вирівнювання як фактор забезпечення локальної безпеки України / О. В. Заброцька // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. – 2009. – №2. – С. 1-9.

Економічні науки. - Серія „Регіональна економіка”. Збірник наукових праць. Луцький національний технічний університет. Випуск 10 (39). – Луцьк: РВВ Луцького НТУ, 2013.

11. Фінанси: курс для фінансистів: навч. посіб. / За ред. В. І. Оспіщева. – К.: Знання, 2008. – 567 с.

12. Петленко Ю.В. Місцеві фінанси: опорний конспект лекцій / Ю.В. Петленко, О.Д. Рожко. – К.: Кондор, 2003. – 282 с.

13. Круш П.В. Національна економіка: регіональний та муніципальний рівень: підручник / П.В. Круш, О.О. Кожемяченко. – К.: Центр навчальної літератури, 2011. – 320 с.

14. Фінанси: навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисципліни / О.Р. Романенко, С.Я. Огородник, М. С. Зязюн, А.А. Славкова. – К.: КНЕУ, 2003. – 2-ге вид., перероб. і доп. – 387 с.

15. Павленко А. Г. Проблемы межрегионального финансового выравнивания в Украине [Электронный ресурс] / А. Г. Павленко, Ю. С. Кострица, Д. С. Гвасалия. – Режим доступа : <http://be5.biz/ekonomika1/r2010/00057.htm>.

16. Бюджетное регулирование в РФ: учебное пособие / сост. И.М. Соломко, О.И. Тишутина. – Хабаровск: РИЦ ХГАЭП, 2006. – 160 с.

17. Борисевич В.И. Экономика региона: учеб. пособие / В.И. Борисевич, П.С. Гейзлер, В.С. Фатеев. – Мн.: БГЭУ, 2002. – 432 с. <http://economuch.com/regionalnaya-ekonomika-knigi/mejbyudjetnyie-otnosheniya-finansovoe.html>.

18. Криворотько Ю.В. Финансовое выравнивание на постсоветском пространстве: гармония или разобщённость? [Электронный ресурс] / Ю.В. Криворотько. – Режим доступа: http://elibrary.finec.ru/materials_files/321618962.pdf.

19. Гацалов М. М. Современный экономический словарь-справочник / М. М. Гацалов. – Ухта: УГТУ, 2002. – 371 с.

20. Найденова Т.А. Бюджетное выравнивание как инструмент реализации бюджетной политики северных территорий [Электронный ресурс] / Т.А. Найденова // Корпоративное управление и инновационное развитие Севера: Вестник Научно-исследовательского центра корпоративного права, управления и венчурного инвестирования Сыктывкарского государственного университета. – 2012. – №3. <http://vestnik-ku.ru/2012/2012-3/9/9.htm>.

21. Пенюгалова А.В. Горизонтальное и вертикальное бюджетное выравнивание как механизмы обеспечения сбалансированности местных бюджетов [Электронный ресурс] / А.В. Пенюгалова, Т.Е. Кочесокова // Научный журнал Куб ГАУ. – 2010. – №63(09). – Режим доступа: <http://ej.kubagro.ru/2010/09/pdf/17.pdf>.

22. Шпірько-Фандеева Н.В. Основні підходи до розуміння процесів інтеграції та конвергенції фінансових ринків [Електронний ресурс] / Н.В. Шпірько-Фандеева // [V Международная научно-практическая Интернет-конференция «Проблемы формирования новой экономики XXI века» \(21-22 декабря 2012 г.\)](http://www.confcontact.com/20121221/1_shpirko.htm). – Режим доступа : http://www.confcontact.com/20121221/1_shpirko.htm.

23. Лексин В.Н. Государство и регионы: теория и практика государственного регулирования территориального развития / В.Н. Лексин, А.Н. Швецов. – М.: Либроком, 2012.

24. Наркізов М.М. Інститут фінансового вирівнювання як інструмент державного регулювання розвитку регіонів / М.М. Наркізов // Вісник економіки

Економічні науки. - Серія „Регіональна економіка”. Збірник наукових праць. Луцький національний технічний університет. Випуск 10 (39). – Луцьк: РВВ Луцького НТУ, 2013. транспорту та промисловості. – 2010. – №31. – С. 194-197.

25. Трофимова В.В. Напрямки конвергенції моделей економічного розвитку європейських країн на початку ХХІ ст. [Електронний ресурс] / В.В. Трофимова. – Режим доступу: <http://nauch.com.ua/geografiya/21361/index.html>.

26. Василик О.Д. Державні фінанси України: навч. посіб. / О.Д. Василик. – К.: Вища шк., 1997. – 383 с.

27. Балдич Н.І. Державна політика фінансового вирівнювання місцевих бюджетів: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня. канд. наук з держ. управл.: спец. 25.00.02 «Механізми державного управління» / Балдич Наталія Іванівна. – Київ, 2005. – 16 с.

28. Морозова О. Современные тенденции развития межбюджетных отношений в ФРГ [Электронный ресурс] / О. Морозова // Международная жизнь. – 2013. – №6. – Режим доступа: <http://interaffairs.ru/author.php?n=arpg&pg=891#>.

29. Бюджетна політика у контексті стратегії соціально-економічного розвитку України: у 6 т. / М.Я. Азаров (голова) [та ін.] – К.: НДФІ, 2004.– Т. 1: Пріоритети бюджетної політики та економічне зростання в Україні. – 2004. – 640 с.

30. Мельников Р.М. Проблемы теории и практики государственного регулирования экономического развития регионов: [Монография] /Р.Мельников // – М.: Изд-во РАГС, 2006. – 209 с.

31. Вахович І.М. Регіональні асиметрії сталого розвитку України: діагностика та механізми вирівнювання: [Монографія] / О.Є.Табалова, І.М. Вахович. – Луцьк: Друкарня «Волиньполіграф»™, 2012. – 344 с.